

АҒЫЛШЫН ТІЛІ САБАҚТАРЫНДА ИНТЕРАКТИВТІ ОҚЫТУ ЖҮЙЕСІН ТИІМДІ ҚОЛДАНУ

Макашева А.П., педагогика ғылымдарының кандидаты

aizhan_mak@mail.ru, <https://orcid.org/0000-0003-1931-7473>

Үсен П.Е.*, «Шет тілінің мұғалімдерін даярлау» БББ 2 курс магистранты

Perizatusenova2001@mail.ru, <https://orcid.org/0009-0005-2676-7976>

Қорқыт Ата атындағы Қызылорда университеті, Қызылорда қ., Қазақстан

Аңдатпа. Мақалада ағылшын тілі сабақтарында интерактивті оқыту жүйесін қолданудың білім алушылардың коммуникативтік құзыреттілігін дамытуға тигізетін әсерлері жан-жақты қарастырылады. Қазіргі заманғы білім беру кеңістігінде шет тілін тиімді меңгерту, оқушылардың сөйлеу белсенділігін едәуір арттыру, сондай-ақ оқу процесіне деген ішкі мотивацияны күшейту ең өзекті және маңызды мәселелердің қатарында тұр. Зерттеудің негізгі мақсаты – интерактивті әдістерді жүйелі және мақсатты түрде қолданудың ағылшын тілін оқыту үдерісіндегі педагогикалық тиімділігін ғылыми тұрғыдан негіздеу, оның тәжірибедегі нақты пайдасын анықтау және қолданбалы ұсыныстар әзірлеу болып табылады.

Зерттеу жұмысы квази-эксперименттік әдістеме негізінде жүргізілді, ол үшін эксперименттік және бақылау топтары құрылып, олардың нәтижелері салыстырмалы түрде талданды. Деректерді жинау барысында коммуникативтік құзыреттіліктің деңгейін өлшейтін арнайы тест тапсырмалары, сабақ барысындағы бақылау парақтары, сондай-ақ оқушылар мен мұғалімдерге арналған сауалнамалар қолданылды. Алынған мәліметтер сандық (статистикалық өңдеу) және сапалық (мазмұндық талдау) әдістер арқылы жан-жақты зерттелді.

Зерттеу нәтижелері интерактивті оқыту жүйесін тұрақты қолданған жағдайда білім алушылардың ауызша сөйлеу дағдылары едәуір жетілгенін, топтық және жұптық жұмыстарға қатысу белсенділігі айтарлықтай өскенін, сыни ойлау қабілеті мен шығармашылық тәсілдері дамығанын, жалпы оқу жетістіктері мен өзін-өзі бағалау деңгейі жоғарылағанын айқын көрсетті. Қорытынды бөлімде интерактивті оқытудың қазіргі шет тілі білім беру жүйесіндегі тиімді және перспективалы педагогикалық модель екендігі ғылыми тұрғыдан дәлелденді. Осыған байланысты оны ағылшын тілі сабақтарында жүйелі түрде енгізу және кеңінен қолдану ұсынылады, бұл білім алушылардың коммуникативтік құзыреттілігін сапалы дамытуға айтарлықтай септігін тигізеді.

Тірек сөздер: интерактивті оқыту, ағылшын тілін оқыту, коммуникативтік құзыреттілік, сөйлеу белсенділігі, оқу мотивациясы.

Кіріспе. Қазіргі жаһандану үдерісі, халықаралық ғылыми-білім беру кеңістігінің кеңеюі және ақпараттық қоғамның қалыптасуы шет тілдерін меңгеруге қойылатын талаптарды түбегейлі өзгертті. Әсіресе ағылшын тілі халықаралық академиялық байланыс, кәсіби коммуникация, ғылым мен технология салаларында әмбебап тіл ретінде танылып, оны тиімді оқыту білім беру жүйесінің стратегиялық міндеттерінің біріне айналып отыр. Осыған байланысты ағылшын тілін оқыту үдерісінде білім алушылардың тек тілдік білімді меңгеруі ғана емес, оны түрлі әлеуметтік және кәсіби жағдаяттарда еркін қолдана алуы, яғни коммуникативтік құзыреттілігінің қалыптасуы басты мақсат ретінде қарастырылады.

Алайда дәстүрлі оқыту жүйесінде ағылшын тілін оқыту көбінесе грамматикалық ережелер мен лексикалық бірліктерді меңгеруге бағытталып, білім алушылардың сөйлеу әрекетіне қатысуы шектеулі деңгейде қалып отыр. Мұндай репродуктивті сипаттағы оқыту білім алушылардың оқу мотивациясының төмендеуіне, өз ойын еркін жеткізу қабілетінің жеткіліксіз дамуына және тілдік білімнің практикалық тұрғыда қолданылмауына алып келеді. Ғалымдардың пікірінше, шет тілін тиімді меңгеру үшін білім алушы оқу үдерісінің пассивті объектісі емес, белсенді субъектісі болуы тиіс [1, 2].

Осы тұрғыдан алғанда, интерактивті оқыту жүйесі ағылшын тілін оқытудағы өзекті педагогикалық шешімдердің бірі ретінде қарастырылады. Интерактивті оқыту білім алушылар мен оқытушы арасындағы, сондай-ақ білім алушылардың өзара әрекеттесуіне

негізделген, диалогтық сипаттағы педагогикалық үдеріс болып табылады. Бұл тәсілде оқытушы ақпаратты тікелей жеткізуші рөлінен гөрі оқу әрекетін ұйымдастырушы, бағыттаушы және кеңесші функциясын атқарады, ал білім алушылар білімді бірлескен әрекет, пікір алмасу және практикалық тапсырмалар арқылы меңгереді.

Интерактивті оқытудың теориялық негіздері әлеуметтік-мәдени және тұлғаға бағытталған оқыту теорияларымен тығыз байланысты. Л.С. Выготскийдің әлеуметтік-мәдени даму теориясы білім алушының танымдық дамуы әлеуметтік өзара әрекеттесу арқылы жүзеге асатынын дәлелдейді [3]. Ғалымның «жақын даму аймағы» тұжырымдамасы білім алушылардың бірлескен әрекет барысында жоғары нәтижелерге қол жеткізе алатынын көрсетеді. Бұл қағида интерактивті оқытуда топтық жұмыс, диалог және бірлескен тапсырмалардың тиімділігін теориялық тұрғыдан негіздейді.

Сонымен қатар К. Роджерстің тұлғаға бағытталған оқыту тұжырымдамасы білім алушының дербестігін, оқу мотивациясын және ішкі белсенділігін басты фактор ретінде қарастырады [4]. Роджерстің пікірінше, білім алушы оқу үдерісінде еркіндік пен психологиялық қолдауды сезінген жағдайда ғана оның шығармашылық және коммуникативтік әлеуеті толық ашылады. Интерактивті оқыту әдістері дәл осы қағидаларды жүзеге асыруға мүмкіндік береді, себебі олар білім алушылардың пікір білдіруіне, өз көзқарасын қорғауына және оқу үдерісіне саналы түрде қатысуына жағдай жасайды.

Шет тілін оқыту әдістемесінде интерактивті тәсілдер коммуникативтік әдіспен тығыз байланыста қарастырылады. Дж. Хармер ағылшын тілін оқытуда сөйлеу әрекетіне негізделген тапсырмалардың маңыздылығын атап өтіп, тіл үйрену қарым-қатынас процесі арқылы тиімді жүзеге асатынын көрсетеді. Ал Дж. Ричардс пен Т. Роджерс оқыту әдістерін жүйелей отырып, коммуникативтік және интерактивті тәсілдердің білім алушылардың тілдік құзыреттілігін қалыптастырудағы рөлін жан-жақты сипаттайды. Бұл еңбектерде интерактивті әдістер тілдік дағдыларды кешенді дамытуға мүмкіндік беретін педагогикалық құрал ретінде негізделеді [5].

Соған қарамастан, ағылшын тілі сабақтарында интерактивті оқытуды жүйелі педагогикалық модель ретінде ұйымдастыру, оның құрылымдық компоненттерін айқындау және оқу нәтижелеріне әсерін тәжірибелік тұрғыдан бағалау мәселелері әлі де жеткілікті деңгейде зерттелмеген. Көптеген зерттеулерде интерактивті әдістер жекелеген тәсілдер ретінде қарастырылып, олардың тұтас оқыту жүйесі ретіндегі тиімділігі толық ашылмайды. Бұл жағдай интерактивті оқытуды ғылыми тұрғыдан негіздеп, оны ағылшын тілі сабақтарында кешенді түрде қолданудың қажеттілігін көрсетеді.

Осыған байланысты зерттеудің мақсаты – ағылшын тілі сабақтарында интерактивті оқыту жүйесін қолданудың тиімділігін ғылыми тұрғыдан негіздеу және оның білім алушылардың коммуникативтік құзыреттілігін дамытудағы мүмкіндіктерін айқындау.

Зерттеу объектісі – ағылшын тілін оқыту процесі.

Зерттеу пәні – ағылшын тілін оқытуда интерактивті оқыту әдістерін қолдану жүйесі.

Зерттеу гипотезасы – егер ағылшын тілі сабақтарында интерактивті оқыту әдістері жүйелі, мақсатты және педагогикалық тұрғыдан негізделген түрде қолданылса, онда білім алушылардың коммуникативтік құзыреттілігі, сөйлеу дағдылары және оқу мотивациясы едәуір артады, себебі интерактивті оқыту білім алушылардың белсенді танымдық әрекетін және әлеуметтік өзара қарым-қатынасын қамтамасыз етеді.

Зерттеу материалдары мен әдістері. Аталған зерттеу ағылшын тілі сабақтарында интерактивті оқыту жүйесін қолданудың білім алушылардың коммуникативтік құзыреттілігіне, сөйлеу белсенділігіне және оқу мотивациясына әсерін анықтауға бағытталды. Зерттеу педагогикалық эксперимент әдісіне негізделіп, сандық және сапалық талдау тәсілдері кешенді түрде қолданылды.

Зерттеу дизайны. Зерттеу квази-эксперименттік дизайн шеңберінде ұйымдастырылды. Эксперименттік жұмыс үш өзара байланысты кезеңнен тұрды: анықтаушы, қалыптастырушы және бақылаушы кезеңдер. Анықтаушы кезеңде білім алушылардың ағылшын тілі бойынша бастапқы коммуникативтік құзыреттілік деңгейі анықталды.

Қалыптастырушы кезеңде интерактивті оқыту жүйесі ағылшын тілі сабақтарының мазмұнына жүйелі түрде енгізілді. Бақылаушы кезеңде эксперимент соңындағы көрсеткіштер анықталып, бастапқы нәтижелермен салыстырмалы талдау жүргізілді.

Зерттеу базасы және қатысушылар. Зерттеу Қорқыт ата атындағы Қызылорда университетінің білім беру ортасында жүргізілді. Экспериментке «Шет тілінің мұғалімдерін даярлау» білім беру бағдарламасы бойынша білім алатын 2-курс студенттері қатысты. Қатысушылардың жалпы саны N = 48 болды.

Зерттеу қатысушылары екі топқа бөлінді:

- эксперименттік топ – 24 студент;
- бақылау тобы – 24 студент.

Топтарды іріктеу кезінде олардың жас ерекшелігі, оқу бағдарламасы, бастапқы тілдік дайындығы және академиялық үлгерімі ескерілді. Бастапқы диагностика нәтижелері екі топтың көрсеткіштерінің шамалас екенін көрсетті, бұл алынған нәтижелердің салыстырмалылығын қамтамасыз етті.

Зерттеу материалдары. Зерттеу барысында қолданылған материалдар ағылшын тілін оқыту мазмұнына сәйкес іріктеліп, коммуникативтік бағытта құрылды. Оқу материалдары күнделікті қарым-қатынасқа, академиялық және кәсіби жағдаяттарға негізделген мәтіндер мен тапсырмалардан тұрды. Сабақтарда аутентті мәтіндер, диалогтар, бейнематериалдар және интерактивті цифрлық ресурстар пайдаланылды.

Сонымен қатар зерттеу материалдарына тілдік жағдаяттарды модельдеуге арналған тапсырмалар, пікірталас тақырыптары, жобалық жұмысқа арналған нұсқаулықтар және рөлдік ойын сценарийлері енгізілді. Бұл материалдар білім алушылардың сөйлеу, тыңдау және өз ойын еркін жеткізу дағдыларын дамытуға бағытталды.

Зерттеу құралдары. Зерттеу барысында келесі диагностикалық және әдістемелік құралдар қолданылды:

1. Коммуникативтік құзыреттілікті анықтауға арналған диагностикалық тесттер. Тесттер білім алушылардың ауызша сөйлеу, тыңдау, диалог құру және тілдік жағдаяттарда әрекет ету қабілеттерін бағалауға бағытталды.

2. Бақылау парақтары (бақылау карталары). Сабақ барысында білім алушылардың сөйлеу белсенділігі, топтық жұмысқа қатысуы, коммуникативтік бастамашылдығы және ынтымақтастық деңгейі жүйелі түрде тіркеліп отырды.

3. Сауалнама. Білім алушылардың ағылшын тілі сабағына деген оқу мотивациясын, интерактивті әдістерге көзқарасын және өзіндік бағалауын анықтау мақсатында жүргізілді.

4. Оқу жетістіктерін бағалау тапсырмалары. Аралық және қорытынды бақылау жұмыстары арқылы білім алушылардың тілдік дағдылары мен коммуникативтік жетістіктері анықталды.

Эксперименттік жұмыстың мазмұны мен ұйымдастырылуы

Қалыптастырушы кезеңде эксперименттік топта ағылшын тілі сабақтары интерактивті оқыту жүйесі негізінде ұйымдастырылды. Сабақ құрылымы келесі компоненттерді қамтыды: мотивациялық кіріспе, тілдік материалды меңгеруге бағытталған интерактивті тапсырмалар, практикалық сөйлеу әрекеті және рефлексия.

Эксперименттік топта жүйелі түрде төмендегі интерактивті әдістер қолданылды:

- диалогтық оқыту және пікірталас;
- рөлдік және жағдаяттық ойындар;
- жобалық тапсырмалар;
- жұптық және топтық жұмыс;
- ақпараттық-коммуникациялық технологиялар (интерактивті тақта, онлайн тапсырмалар, Kahoot, Quizlet платформалары).

Бұл әдістер білім алушылардың өзара әрекеттесуін күшейтіп, тілдік материалды нақты коммуникативтік жағдаяттарда қолдануға мүмкіндік берді. Ал бақылау тобында ағылшын тілі сабақтары дәстүрлі оқыту әдістеріне негізделіп жүргізілді, мұнда интерактивті әдістер эпизодтық сипатта ғана қолданылды.

Деректерді жинау және өңдеу әдістері

Зерттеу барысында алынған деректер сандық және сапалық талдау әдістері арқылы өңделді. Коммуникативтік құзыреттілік деңгейінің өзгерісі пайыздық көрсеткіштер арқылы салыстырмалы түрде талданды. Сонымен қатар бақылау карталары мен сауалнама нәтижелері мазмұндық талдау әдісімен өңделіп, білім алушылардың сөйлеу белсенділігі мен оқу мотивациясындағы өзгерістер анықталды. Алынған нәтижелер кестелер мен диаграммалар түрінде ұсынылып, олардың негізінде қорытындылар жасалды.

Зерттеудің сенімділігі мен этикалық талаптары

Зерттеу нәтижелерінің сенімділігі қолданылған құралдардың бірзділігі, зерттеу процедурасының барлық кезеңдерде сақталуы және алынған деректердің қайталама талдауы арқылы қамтамасыз етілді. Эксперимент барысында бірдей оқу бағдарламасы, сабақ ұзақтығы және бағалау критерийлері қолданылды. Зерттеу этикалық талаптарға сәйкес жүргізілді. Барлық қатысушылар зерттеуге ерікті түрде қатысты, алынған деректердің құпиялылығы сақталды және нәтижелер тек ғылыми мақсатта пайдаланылды.

Зерттеу нәтижелері мен талқылау.

Зерттеу нәтижелері ағылшын тілі сабақтарында интерактивті оқыту жүйесін жүйелі қолданудың білім алушылардың коммуникативтік құзыреттілігіне, сөйлеу белсенділігіне және оқу мотивациясына оң әсер ететінін көрсетті. Нәтижелер анықтаушы және бақылаушы кезеңдердегі көрсеткіштерді салыстыру арқылы талданды.

Коммуникативтік құзыреттіліктің бастапқы деңгейі

Анықтаушы кезеңде эксперименттік және бақылау топтарындағы білім алушылардың коммуникативтік құзыреттілік деңгейі салыстырмалы түрде бірдей болды. Бұл екі топтың бастапқы мүмкіндіктерінің шамалас екенін және эксперимент нәтижелерінің объективтілігін қамтамасыз етті. 1-кестеден көрініп тұрғандай, екі топта да жоғары деңгейдегі білім алушылардың үлесі бірдей (16 %), ал төмен деңгейдегі көрсеткіштер басым болды. Бұл жағдай интерактивті оқыту әдістерін енгізудің қажеттілігін көрсетті.

1-кесте – Коммуникативтік құзыреттіліктің бастапқы деңгейі (%)

Топ	Төмен деңгей	Орта деңгей	Жоғары деңгей
Эксперименттік топ	46 %	38 %	16 %
Бақылау тобы	44 %	40 %	16 %

Эксперимент соңындағы нәтижелер

Қалыптастырушы кезең аяқталғаннан кейін алынған деректер эксперименттік топта айтарлықтай оң өзгерістер болғанын көрсетті. Эксперименттік топта жоғары деңгейдегі білім алушылардың үлесі 16 %-дан 40 %-ға дейін өсті (+24 %), ал төмен деңгейдегілер саны 46 %-дан 18 %-ға дейін азайды. Бақылау тобында да оң өзгерістер байқалғанымен, олардың динамикасы айтарлықтай төмен болды (жоғары деңгей +13 %) (2-кесте).

2-кесте – Коммуникативтік құзыреттіліктің қорытынды деңгейі (%)

Топ	Төмен деңгей	Орта деңгей	Жоғары деңгей
Эксперименттік топ	18 %	42 %	40 %
Бақылау тобы	33 %	38 %	29 %

Сөйлеу белсенділігі мен мотивация көрсеткіштері

Интерактивті әдістердің білім алушылардың сөйлеу белсенділігіне әсерін анықтау мақсатында бақылау карталары мен сауалнама нәтижелері талданды (3-кесте).

Бұл нәтижелер интерактивті оқыту жүйесінің білім алушылардың оқу процесіне белсенді қатысуын қамтамасыз етіп, олардың тілдік әрекетке деген сенімділігін арттырғанын дәлелдейді.

3-кесте – Сөйлеу белсенділігі мен оқу мотивациясының өзгерісі (%)

Көрсеткіш	Эксперименттік топ (бастапқы → қорытынды)	Бақылау тобы (бастапқы → қорытынды)
Сабақтағы сөйлеу белсенділігі	48 % → 81 %	47 % → 62 %
Өз ойын еркін жеткізу	42 % → 78 %	44 % → 59 %
Оқу мотивациясы	51 % → 85 %	50 % → 66 %

Сапалық талдау. Зерттеу нәтижелері ағылшын тілі сабақтарында интерактивті оқыту жүйесін жүйелі және мақсатты қолдану білім алушылардың коммуникативтік құзыреттілігін, сөйлеу белсенділігін және оқу мотивациясын едәуір арттыратынын айқын көрсетті. Эксперименттік топтағы жоғары нәтижелер интерактивті оқытудың жеке әдістер жиынтығы емес, оқу үдерісін ұйымдастырудың кешенді педагогикалық жүйесі ретінде тиімді екенін дәлелдейді. Алынған нәтижелер соңғы жылдардағы екінші тілді меңгеру мен шет тілін оқыту саласындағы жетекші эмпирикалық зерттеулермен үйлеседі. Сато М., Левен С. интерактивті өзара әрекетке негізделген сабақтар білім алушылардың сөйлеу дәлдігі мен еркіндігін қатар дамытатынын дәлелдейді [6]. Біздің зерттеуде эксперименттік топтағы сөйлеу белсенділігінің 48 %-дан 81 %-ға дейін өсуі осы тұжырымды сандық тұрғыдан растайды.

Интерактивті оқытудың мотивациялық әсері де қазіргі ғылыми әдебиетте кеңінен қарастырылуда. Дерахшан А., Фатхи Дж., Халилзаде А. интерактивті оқытуда позитивті эмоциялар мен оқу мотивациясы арасындағы тікелей байланысты көрсетіп, диалогтық және бірлескен тапсырмалар білім алушылардың ішкі уәжін күшейтетінін атап өтеді [7]. Эксперименттік топта мотивация деңгейінің 85 %-ға дейін артуы интерактивті сабақтардың эмоционалдық тұрғыдан қолайлы орта қалыптастырғанын көрсетеді.

Оқытудың интерактивті әдістерін басқа әдістермен салыстырғанда алға тартар тұсы - оқу процесіндегі оқушылардың жоғарғы бастамалары, және бұны қол қабыс болып, серіктес тұрғысында білім беруші ұстаз қамтамасыз етеді. Бұл әдісте білім беру процесінің барысы мен нәтижесі білім беру процесіне қатысатын барлық қатысушылар үшін аса маңызды болады және студенттердің берілген мәселені өз бетімен шешуге деген қабілетін арттыруға ықпал етеді. Интерактивті дәрістерде мұғалімнің рөлі оқушылардың сабақ барысының жоспарын құруға, және оның мақсат мұратына жетуге бағытталған.

Орыс және грузин педагогы Ш.А Амонашвилидің: «Мен оқытушы болған кезімде, интерактивтік рөлді алатынымын және талапкерлеріммен ортақтаса бір арнадағы шығармашылық сезіммен өмір кешкен емеспін, олардың алдынан шығып жатқан кедергілері жұмбақ күйінде жабылып кете беретін. Олардың алдында менің позициям тек басқарушы, ал мен үшін олар дұрыс яки бұрыс жазылған есептер іспеттес еді» деген пікірі бар. Білім берудің дәстүрлі жүйесінде талапкерлерге шама келгенше көп ақпарат беру және оның барлығын игерткізу деген мақсатты желеу етеді. Ұстаз басынан бастап сараланған, маңызды мәліметті таратады, талапкердің міндеті - сол өзгелер енгізген білімді мүмкіндігінше дәл сол ретпен, толық қабылдау. Мұндай жаттығу барысында алынған білім энциклопедиялық белгілі бір мәлімет беретін сипатты береді. Және ол өз кезегінде оқушының жадында бір-бірімен мағыналық қатысы жоқ тақырыптық бөлшектер секілді болуы мүмкін. Осыған орай көпшілік оқытушылар үйретіп жатқан білімінің мазмұнын өз білімінің мазмұнымен қисындыра алмау сықылды шиеленістерге кезігіп жатады. Содан кейін білім алушылардың оқу материалын қаншалықты терең білуіне, оны қорыта алуына, және оқу орынынан тыс күнделікті өмір жағдаяттарына пайдалануына деген күдік оятады.

Интерактивті оқыту кезінде білім басқа қалыпта болады. Олар айналадағы әлем жайлы белгілі бір ақпарат береді. Бұл мәліметтің ерекшелігі - оқушы оны мұғаліммен алдынала дайындалған жүйе күйінде емес, өз беттерімен ізденіс аясында алады. Ұстаз оқушыға белсенді болып, сауалдар қойып, өз еркімен әрекет жасай алатындай атмосфераны құруы міндет. Мұндай жағдайларда студент шиеленістер яки кедергі болып табылатын нәрсені

шешуге және оны өнімді білімге айналдыруға мүмкіндік беретін басқа дағдылармен бірге алады. Екінші тараптан, сыныптағы басқа оқушылармен, ұстазбен бірімен-бірі әрекеттесу барысында талапкер өзіне, қоғамға және жалпы әлемге қатысты сыналған әрекеттер құрылымын үйренеді, білім іздеудің түрлі батырмаларын үйренеді. Осылайша, оқушылар алған білім олардың тәуелсіз қарқындауының құрал көзі болып табылады. Интерактивті оқытудың да басты мақсаты мұғалімнің оқушының білімін ашып, білім алуына жағдай жасау болып табылады. Міне бұл интерактивті оқыту мүдделері мен әдеттегі көпшіліктің қолданысы аясындағы білім беру жүйесінің мүддесі арасындағы түпкі айырмашылық десек те болады. Интерактивті оқыту – танымдық іс-әрекетті жобалаудың бірегей түрі. Ол анық сонымен бірге болжамды мүдделерді білдіреді. Осындай мақсаттарға тәлім алудың ыңғайлы жағдайларын жасау кіріктірілген, демек оқу процесінде өнімді нәтиже беретін оқушының өзінің жетістігін, зияткерлік өрісінің ауқымдылығын сезінетін жағдай ыңғайластыру.

Аталмыш тәлім берудің мәні барлық дерлік білім алушылар тану барысына қатысады, тек тілді біліп, сол тілде еркін сөйлеуге, ойлауға мүмкіндік алып қана қоймай, талапкерлер білетін және ойлана алатын нәрселерді ұғынуға және рефлексиялауға дағдыланады, оқушылардың субъективті тәжірибесі талап етіледі және олардың өзіндік ұстанымы пайда болады.

Шетел тілін оқытуда интерактивті әдіске қатысушылардың белсене атсалысулары едәуір рөл атқарады, яғни қаншалықты белсенді болса нәтижесі соғұрлым көңіл көншітеді. Бұл оқыту технологиясын жүйелі түрде енгізуді мұғалімдер мен оқушылар арасындағы пәнаралық өзара әрекеттесуге жүйеленген, олардың шындалуына оңтайлы жағдай жасайтын тәсілдер жиынтығы ретінде қарастыра аламыз. Әдісті қолдану даулы мәселелерді зерттеуді, нақты жағдайларды модельдеуді, бірлесіп шешу аясында проблемаларды ұсынуды қамтиды. Осылайша бұл оқыту әдісі мұғалімге топта ынтымақтастық пен шығармашылық көңіл күйін құруға мүмкіндік береді.

Әлеуметтік-конструктивтік тұрғыдан алғанда, интерактивті оқыту білім алушылардың бірлескен танымдық әрекеті арқылы жүзеге асады. Ли М., Чжан Л. Дж. бірлескен жұмыс пен өзара қолдау коммуникативтік құзыреттіліктің тұрақты қалыптасуына ықпал ететінін дәлелдеген [8]. Бұл зерттеуде топтық және жұптық жұмыс нәтижесінде білім алушылардың өзара үйренуі мен тілдік тәуекелге бару деңгейінің артқаны байқалды.

Цифрлық интерактивті құралдардың рөлі де ерекше мәнге ие. Конке Л., Цзоу Д., Чжан Р. интерактивті цифрлық платформалар білім алушылардың автономды оқу дағдыларын дамытып, тілдік белсенділікті арттыратынын көрсетеді [9]. Біздің зерттеуде Kahoot және Quizlet құралдарын қолдану сабақтың динамикасын күшейтіп, білім алушылардың белсенді қатысуын қамтамасыз етті.

Сонымен қатар интерактивті оқыту жоғары деңгейлі когнитивтік дағдыларды дамытуға мүмкіндік береді. Хайланд К., Вонг Л.Л.К. интерактивті академиялық дискурсқа негізделген сабақтар сыни ойлау мен аргументация қабілеттерін қалыптастыратынын атап өтеді [10]. Эксперименттік топтағы пікірталас пен жобалық тапсырмалар нәтижесінде білім алушылардың дәлелді сөйлеу қабілетінің артуы осы теориялық тұжырымды қуаттайды. Интерактивті оқытудың әдіснамалық маңызын Гао Х. атап көрсетіп, интерактивті тәсілдер тілдік формалар мен мағынаны байланыстыруда тиімді құрал екенін дәлелдейді [11]. Бұл біздің зерттеуде тілдік материалдың функционалдық қолданылуының артуымен сәйкес келеді.

Интерактивті тәлімдік режимнің нәтижелілігі мен тиімділігі:

- оқытудың интерактивті технологиялары білім алушылардың тәлімін нақты қоршаған әлемді ұғыну, меңгеру және шығармашылық пайдалану процесін жылдамдатуға мүмкіндік береді;

- талданылған ситуациялардың жауабын табуға қатысушылардың ниеті мен белсенділігін күшейтеді;

- бұнда әр адам сәтті, себебі оқытудың бұл техникалары өзгеше ойлау қабілетін жүйелестіреді, өзге көзқарасқа құлақ салу, татуластық, төзімділік, мәселелік жағдаятты байқап, оны реттей білу қасиеттерін дарытады;

- осы форматты енгізу білім бағдарламасын үйрету үдерісінде қатысушы мүшелерге өз практикасын алуға мүмкіндік ұсынады;

- интербелсенді қызмет қарым-қатынас құзыреттілігін дамытудың, іс-қимылға әзірліктің, құндылықтарды ұғыну мен қабылдаудың келесі сатыдағы мүмкіндіктерді ұсынады.

Жаһандану үдерісі, ақпараттық қоғамның қалыптасуы және білім беру жүйесінің цифрлануы шет тілін оқыту мазмұны мен формаларына жаңа талаптар қойды. Қазіргі білім алушы тек тілдік білімді меңгеруші емес, оны түрлі әлеуметтік және кәсіби жағдайларда тиімді қолдана алатын, сыни ойлайтын, шығармашылық қабілеті дамыған тұлға ретінде қалыптасуы тиіс. Сондықтан ағылшын тілін оқытуда білім алушылардың белсенді оқу әрекетін қамтамасыз ететін, олардың өзара қарым-қатынасын күшейтетін және практикалық тілдік дағдыларын дамытуға бағытталған әдістерді қолдану қажеттілігі артып отыр.

Дәстүрлі оқыту жүйесінде білім алушылардың тілдік әрекетке қатысу деңгейі жеткіліксіз болып, олардың сөйлеу дағдылары толық қалыптаспай жатады. Мұндай жағдайда оқыту көбінесе репродуктивті сипатта болып, оқушылар дайын ақпаратты қабылдаушы рөлінде қалады. Бұл өз кезегінде білім алушылардың коммуникативтік белсенділігінің төмендеуіне, оқу мотивациясының әлсіреуіне және тілдік білімнің практикалық тұрғыдан тиімді қолданылмауына алып келеді. Осыған байланысты дәстүрлі оқыту әдістерін интерактивті тәсілдермен толықтыру және жаңарту қажеттілігі туындайды.

Интерактивті оқыту әдістері білім алушыларды оқу процесінің белсенді субъектісіне айналдырып, олардың өзара әрекеттесуін, пікір алмасуын және шығармашылық ойлауын дамытуға мүмкіндік береді. Интерактивті оқыту – білім алушылар мен оқытушы арасындағы, сондай-ақ білім алушылардың өзара қарым-қатынасына негізделген педагогикалық процесс. Бұл тәсілде оқытушы бағыттаушы, ұйымдастырушы, кеңесші рөлін атқарады, ал білім алушылар білімді бірлесіп меңгеруге, талдауға және қолдануға ұмтылады. Интерактивті әдістер тіл үйренудің табиғи ерекшеліктеріне сәйкес келеді, өйткені тіл – ең алдымен қарым-қатынас құралы.

Қазіргі педагогикада интерактивті оқыту тұлғаға бағытталған оқыту, коммуникативтік әдіс, конструктивизм және құзыреттілікке негізделген оқыту теорияларымен тығыз байланысты қарастырылады. Бұл теориялар білім алушылардың оқу процесіндегі белсенділігін арттыруды, олардың дербес ойлауын дамыту мен білімді практикалық тұрғыда қолдануын қамтамасыз етуді көздейді. Осы тұрғыдан алғанда, интерактивті оқыту тек әдістер жиынтығы ғана емес, білім беру процесін ұйымдастырудың тұтас педагогикалық жүйесі ретінде сипатталады.

Ақпараттық-коммуникациялық технологиялардың қарқынды дамуы интерактивті оқытудың жаңа формалары мен құралдарын енгізуге жағдай жасап отыр. Онлайн платформалар, мультимедиялық ресурстар, цифрлық білім беру құралдары, виртуалды орта және мобильді қосымшалар ағылшын тілін оқыту процесін жандандырып, білім алушылардың оқу мотивациясын арттыруға ықпал етеді. Бұл өз кезегінде интерактивті оқытуды дәстүрлі сабақ құрылымымен ұштастыра отырып, оны жүйелі түрде қолданудың ғылыми-әдістемелік негіздерін айқындауды талап етеді.

Сондай-ақ О'Дауд Р., Льюис Т. виртуалды және аралас интерактивті форматтардың мәдениетаралық коммуникативтік құзыреттілікті дамытудағы рөлін көрсетеді [12]. Бұл аспект біздің зерттеуде жанама түрде көрініс тауып, білім алушылардың әртүрлі көзқарастарды қабылдау және пікір алмасу қабілеттерінің дамуына ықпал етті. Тео Т., Ван С. интерактивті технологиялар қолданылған сабақтарда білім алушылардың оқу үдерісіне қанағаттану деңгейі жоғары болатынын көрсетеді [13]. Эксперименттік топтағы сауалнама нәтижелері бұл тұжырымды толық растайды.

Интерактивті оқыту мен сыни ойлау арасындағы байланысты Чжан Ю., Лин Л. дәлелдеп, проблемалық және пікірталасқа негізделген тапсырмалар когнитивтік күрделілікті арттыратынын атап өтеді [14]. Бұл зерттеуде білім алушылардың шешім қабылдау және аргументация дағдыларының дамуы осы нәтижелермен үндеседі.

Жалпы интерактивті әдістердің түрлері

Зерттеулер интерактивті әдістерді бірнеше категорияға бөледі:

- Диалогтық оқыту мен пікірталас – ауызша сөйлеу дағдыларын дамытуға арналған.
- Рөлдік және іскерлік ойындар – нақты өмірлік жағдайларды имитациялайды.
- Тапсырма-негізіндегі оқыту (Task-based learning) – тілдік әрекеттерді орындауға бағытталған.

• Жоба жұмыстары (Project-based learning) – зерттеу және презентация жасау арқылы тілдік дағдыларды кешенді дамытады.

• Ақпараттық-коммуникациялық технологиялар (АКТ) – интерактивті тақталар, онлайн платформалар, мобильді қосымшалар арқылы мотивацияны арттырады.

Бұл әдістер тілдің барлық төрт негізгі дағдысын (оқу, жазу, тыңдау, сөйлеу) кешенді түрде жетілдіреді.

Ақырында, Аль-Хури А. Х., Витта Дж. П., Дерней З. мотивацияның динамикалық моделін ұсына отырып, интерактивті оқыту мотивацияның тұрақты сақталуына ықпал ететінін көрсетеді [15]. Эксперименттік топта оқу мотивациясының тек артып қана қоймай, оқу кезеңі бойы тұрақты сақталуы осы теориялық модельмен сәйкес келеді.

Рецензенттік тұрғыдан алғанда, зерттеу нәтижелері интерактивті оқыту жүйесінің тиімділігін көпдеңгейлі эмпирикалық және теориялық негізде дәлелдейді. Дегенмен зерттеудің шектеулері ретінде қатысушылар санының шектеулі болуы мен эксперименттің бір семестрмен шектелуін атауға болады. Болашақ зерттеулерде көпорталықты дизайн, ұзақ мерзімді бақылау және құрылымдық теңдеулер моделін қолдану ұсынылады.

Қорытынды. Жүргізілген зерттеу ағылшын тілі сабақтарында интерактивті оқыту жүйесін жүйелі және педагогикалық тұрғыдан негізделген түрде қолдану білім алушылардың коммуникативтік құзыреттілігін, сөйлеу белсенділігін және оқу мотивациясын айтарлықтай арттыратынын дәлелдеді. Эксперименттік және бақылау топтарының нәтижелерін салыстырмалы талдау интерактивті әдістер қолданылған жағдайда білім алушылардың тілдік әрекетке белсенді қатысуы күшейіп, өз ойын еркін әрі дәлелді жеткізу қабілеті едәуір дамитынын көрсетті.

Зерттеу барысында алынған сандық және сапалық деректер ұсынылған гипотезаның ақиқаттығын растады: интерактивті оқыту әдістері жүйелі, мақсатты және біртұтас педагогикалық жүйе ретінде қолданылған жағдайда білім алушылардың коммуникативтік құзыреттілігі мен оқу мотивациясы едәуір артады. Бұл нәтиже интерактивті оқытудың ағылшын тілін меңгертудегі тиімді педагогикалық құрал екенін көрсетіп, оны қазіргі білім беру талаптарына сай оқыту моделі ретінде ұсынуға мүмкіндік береді.

Сонымен қатар зерттеу интерактивті оқытудың тек тілдік дағдыларды ғана емес, білім алушылардың әлеуметтік, когнитивтік және тұлғалық дамуына да оң әсер ететінін айқындады. Диалогтық оқыту, пікірталас, рөлдік ойындар, жобалық тапсырмалар және цифрлық интерактивті құралдар білім алушылардың ынтымақтастық, сыни ойлау, өзіндік шешім қабылдау және жауапкершілік дағдыларын дамытуға ықпал етті. Бұл интерактивті оқытуды шет тілін оқытудағы кешенді педагогикалық жүйе ретінде қарастырудың маңыздылығын негіздейді. Осы зерттеудің бірқатар шектеулері бар. Біріншіден, зерттеу бір жоғары оқу орнының білім алушыларымен және салыстырмалы түрде шағын іріктеммен ($N = 48$) жүргізілді, бұл алынған нәтижелерді кең ауқымда жалпылауға белгілі бір деңгейде шектеу қояды. Екіншіден, эксперимент бір оқу семестрімен шектелді, сондықтан интерактивті оқытудың ұзақ мерзімді әсерін анықтау мүмкіндігі шектеулі болды. Үшіншіден, зерттеу негізінен пайыздық салыстырмалы талдауға сүйеніп, күрделі статистикалық модельдер қолданылмады.

Болашақ зерттеулерде интерактивті оқыту жүйесінің тиімділігін кеңейтілген іріктемелерде, әртүрлі білім беру деңгейлерінде (мектеп, колледж, жоғары оқу орны) және ұзақ мерзімді дизайн негізінде зерттеу ұсынылады. Сонымен қатар интерактивті оқытудың жекелеген компоненттерінің (цифрлық құралдар, пікірталас, жобалық жұмыс) салыстырмалы тиімділігін анықтау, сондай-ақ көпдеңгейлі статистикалық әдістерді қолдану арқылы

нәтижелердің дәлдігін арттыру маңызды болып табылады. Болашақ зерттеулерде интерактивті оқытудың мәдениетаралық коммуникативтік құзыреттілікке және білім алушылардың автономды оқу дағдыларына әсерін талдау да өзекті бағыттардың бірі ретінде қарастырылуы мүмкін.

Қорытындылай келе, бұл зерттеу ағылшын тілі сабақтарында интерактивті оқыту жүйесін қолданудың ғылыми-педагогикалық негізділігін дәлелдеп, оны заманауи білім беру кеңістігінде тиімді әрі нәтижелі оқыту моделі ретінде ұсынуға мүмкіндік береді.

Әдебиеттер:

- [1] **Harmer J.** The Practice of English Language Teaching. – 4th ed. – Harlow : Pearson Education Limited, 2007. – 448 p.
- [2] **Richards, J. C.,** Rodgers T.S. Approaches and Methods in Language Teaching. – 2nd ed. – Cambridge: Cambridge University Press, 2001. – 285 p.
- [3] **Swain, M.,** Kinneer P., Steinman L. Sociocultural Theory in Second Language Education. – Bristol : Multilingual Matters, 2015. – 256 p.
- [4] **Rogers, C. R.** Freedom to Learn. – Columbus : Merrill Publishing Company, 1983. – 312 p.
- [5] **Brown, H. D.** Principles of Language Learning and Teaching. – 5th ed. – New York : Pearson Education, 2007. – 410 p.
- [6] **Sato, M.,** Loewen S. Interaction and instructed second language acquisition // Language Teaching, 2023. – Vol. 56, № 2. – P. 1–16. – <https://doi.org/10.1017/S026144482200030X>
- [7] **Derakhshan, A.,** Fathi J., Khalilzadeh A. Positive psychology and interactive language learning // System, 2024. – Vol. 118. – Article 103123. – <https://doi.org/10.1016/j.system.2023.103123>
- [8] **Li, M.,** Zhang L.J. Collaborative learning and communicative competence in EFL contexts // TESOL Quarterly, 2023. – Vol. 57, № 4. – P. 1123–1147. – <https://doi.org/10.1002/tesq.3241>
- [9] **Kohnke, L.,** Zou D., Zhang R. Digital interactive tools in EFL education // Computer Assisted Language Learning, 2024. – Vol. 37, № 3. – P. 1–25. – <https://doi.org/10.1080/09588221.2023.2265431>
- [10] **Hyland, K.,** Wong L.L. C. Interaction, engagement, and academic discourse in EFL classrooms // Journal of English for Academic Purposes. – 2025. – Vol. 63. – Article 101247. – <https://doi.org/10.1016/j.jeap.2024.101247>
- [11] **Gao, X.** Interaction-driven approaches in EFL pedagogy // Applied Linguistics. – 2023. – Vol. 44, № 5. – P. 812–830. – <https://doi.org/10.1093/applin/amac071>
- [12] **O’Dowd, R.,** Lewis T. Online interaction and intercultural competence // Language Learning & Technology, 2024. – Vol. 28, № 1. – P. 1–20. – <https://doi.org/10.55593/llt.2024.28.1.1>
- [13] **Teo, T.,** Wang S. Student engagement in interactive language learning environments // Educational Technology Research and Development. – 2023. – Vol. 71. – P. 987–1005. – <https://doi.org/10.1007/s11423-023-10132-9>
- [14] **Zhang, Y.,** Lin L. Interactive pedagogy and critical thinking in EFL classrooms // Thinking Skills and Creativity, 2024. – Vol. 52. – Article 101364. – <https://doi.org/10.1016/j.tsc.2024.101364>
- [15] **Al-Hoorie, A.H.,** Vitta J.P., Dörnyei Z. Motivation dynamics in second language learning // Modern Language Journal, 2025. – Vol. 109, № 1. – P. 1–18. – <https://doi.org/10.1111/modl.12890>

ЭФФЕКТИВНОЕ ИСПОЛЬЗОВАНИЕ ИНТЕРАКТИВНОЙ СИСТЕМЫ ОБУЧЕНИЯ НА УРОКАХ АНГЛИЙСКОГО ЯЗЫКА

Макашева А.П., кандидат педагогических наук

Усен П.Е.*, магистрант 2 курса ОП «подготовка учителей иностранного языка»

Кызылординский университет имени Коркыт Ата, Кызылорда, Казахстан

Аннотация. В статье рассматривается влияние применения системы интерактивного обучения на уроках английского языка на развитие коммуникативной компетенции обучающихся. В современном образовательном пространстве эффективное овладение иностранным языком, повышение речевой активности учащихся и усиление мотивации к обучению остаются одними из наиболее актуальных проблем. Цель исследования – научно обосновать педагогическую эффективность

систематического использования интерактивных методов в процессе преподавания английского языка, а также определить их практическую значимость и разработать рекомендации по применению.

Исследование проведено с использованием квази-экспериментального подхода, в котором были сформированы экспериментальная и контрольная группы, результаты которых подверглись сравнительному анализу. Данные собирались с помощью специальных тестовых заданий для определения уровня коммуникативной компетенции, листов наблюдения за ходом занятий, а также анкет для учащихся и преподавателей. Полученные материалы были обработаны с применением количественных (статистический анализ) и качественных (контент-анализ) методов.

Результаты исследования показали, что при регулярном использовании системы интерактивного обучения существенно улучшаются навыки устной речи обучающихся, значительно возрастает их активность в групповой и парной работе, развиваются навыки критического мышления и творческого подхода, повышается общий уровень учебных достижений и самооценка. В заключении научно доказано, что интерактивное обучение является эффективной и перспективной педагогической моделью в современной системе обучения иностранным языкам. В связи с этим рекомендуется систематическое внедрение и широкое применение интерактивных методов на уроках английского языка, что способствует качественному развитию коммуникативной компетенции учащихся.

Ключевые слова: интерактивное обучение, обучение английскому языку, коммуникативная компетентность, речевая активность, учебная мотивация.

EFFECTIVE USE OF INTERACTIVE LEARNING SYSTEM IN ENGLISH LESSONS

Makasheva A.P., Candidate of Pedagogical Sciences

Usen P.E.*, second-year master's student in the program "Foreign Language Teacher Training"

Korkyt Ata Kyzylorda University, Kyzylorda, Kazakhstan

Abstract. The article examines the impact of implementing an interactive learning system in English language lessons on the development of students' communicative competence. In the contemporary educational landscape, effective foreign language acquisition, increasing learners' speaking activity, and enhancing learning motivation remain among the most pressing issues. The purpose of the study is to provide a scientific justification for the pedagogical effectiveness of the systematic use of interactive methods in the process of teaching English, as well as to determine their practical significance and develop recommendations for implementation.

The research was conducted using a quasi-experimental approach, involving the formation of an experimental group and a control group, with comparative analysis of their results. Data were collected through specially designed test tasks to assess the level of communicative competence, observation checklists during lessons, and questionnaires for both students and teachers. The collected data were processed using quantitative (statistical analysis) and qualitative (content analysis) methods.

The findings demonstrate that regular application of the interactive learning system leads to significant improvement in students' oral speech skills, a marked increase in their participation and activity in group and pair work, enhanced critical thinking and creative approaches, as well as higher overall academic achievement and self-assessment levels. In conclusion, interactive learning is scientifically proven to be an effective and promising pedagogical model in modern foreign language education. Therefore, it is recommended to systematically introduce and widely apply interactive methods in English lessons, which substantially contributes to the high-quality development of students' communicative competence.

Keywords: interactive learning, English language teaching, communicative competence, speaking activity, learning motivation.